

Dzień Pamięci Ofiar Obu Totalitaryzmów na Warmii i Mazurach.

Sejmik województwa warmińsko-mazurskiego w Uchwale Nr XVI/294/20 z dnia 26 maja 2020 roku w sprawie corocznego czczenia pamięci Ofiar tragedii spowodowanych przez oba totalitaryzmy, do jakich doszło w regionie, w szczególności w latach 1939-1956, w tym w formie honorowania Dnia Pamięci Ofiar Obu Totalitaryzmów na Warmii i Mazurach zaproponował, aby 18 stycznia był obchodzony w regionie jako Dzień Pamięci Ofiar Obu Totalitaryzmów na Warmii i Mazurach.

Szczególnie w tym właśnie dniu oddajmy hołd dziesiątkom tysięcy niewinnych osób, w większości cywilnym i bezbronnym, mieszkańcom tej ziemi, jeńcom wojennym, robotnikom przymusowym, obywatelom Polski i innych państw, którzy w naszym regionie stali się ofiarami obu totalitaryzmów. Tu zostali zamordowani, trwale okaleczeni fizycznie i psychicznie, osadzeni w obozach i więzieniach, zmarli w wyniku tortur, katorżniczej pracy, głodu, chorób, nieludzkich warunków przetrzymywania i transportowania, a także stąd i tu byli deportowani.

Wszystkim tym ludziom winni jesteśmy pamięć. Jesteśmy również zobowiązani do odkrywania i upowszechniania wiedzy o wydarzeniach tamtych tragicznych dla wielu osób, rodzin i społeczności czasów, aby ta historia nigdy się nie powtórzyła.

W rejonie Warmii i Mazur z uwagi na wcześniejszą przynależność terytorialną sporej części regionu do Prus Wschodnich (III Rzesza) a tym samym braku odpowiednio rozbudowanej siatki cywilno-wojskowej stanowiącej oparcie w terenie dla struktur organizacji niepodległościowych, zjawisko występuje praktycznie dopiero od wiosny 1945 r. Przeniknięcie poszczególnych, niewielkich oddziałów z sąsiednich województw: białostockiego i warszawskiego pozwala na zapoczątkowanie antykomunistycznych ugrupowań w tym regionie.

Utworzona jesienią w 1945 r. szkieletowa siatka Delegatury Sił Zbrojnych Okręgu Olsztyn krypt. „Rybitwa” została rozbita głównie wskutek masowych aresztowań poprzedzających referendum w 1946 r. Natomiast powołany do życia od stycznia 1946 r. Okręg Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) „Bałtyk” (na czele komendy kpt. Marian Kozłowski „Lech”, „Dąbrowa”) działał do roku 1947, kiedy to na skutek amnestii spora część oddziału ujawniła się. Najprawdopodobniej przed majem 1946 r. datuje się powstanie Podinspektoratu Olsztyn Wolność i Niezawistość

(WiN) o krypt. „Carycyn”, „Bohdan”, „22b”, który utworzyli przybyli wraz osadnictwem cywilnym byli żołnierze Armii Krajowej (AK) z Inspektoratu Ostrołęka. W latach 1945–1952 na terenie Warmii i Mazur działały m. in. szwadrony odtworzonych Brygad Wileńskich AK na czele, których stał mjr Zygmunta Szendzielarz „Łupaszko”. Poszczególnymi oddziałami dowodzili m. in. ppor. Zdzisław Badocha ps. „Żelazny”, ppor. Henryk Wieliczko ps. „Lufa”, ppor. Leon Smoleński ps. „Zeus”. W regionie na przestrzeni omawianych lat działały ponadto różne ogólnokrajowe i lokalne organizacje o charakterze antykomunistycznym m. in. Narodowe Siły Zbrojne (NSZ), Ruch Oporu Armii Krajowej (ROAK), Białe Orły, które zazwyczaj swój rodowód wywodzą z AK, WiN, NZW. Występowały również oddziały o nieustalonej proveniencji lub oddziały nieafiliowane (m. in. „BOA”, AKO-WiN Obwód Wołkowysk, „Leszek”, „Stach”).

Prowadzona działalność miała charakter walki partyzanckiej polegającej m. in. na atakowaniu i zazwyczaj rozbrajaniu mniejszych oddziałów MO, UB, KBW, WP, Armii Czerwonej, likwidacji członków NKWD oraz utrudnianiu działalności agitacyjnej PPR-u w terenie. Niektóre organizacje (np.: Polski Związek Powstańczy, „Wolność i Sprawiedliwość”) prowadziły wyłącznie działalność propagandową za pomocą ulotek, gazetek i plakatów. Do grona organizacji niepodległościowych z regionu Warmii i Mazur należy zaliczyć młodzieżowe organizacje o charakterze antykomunistycznym takie jak np.: działające w Olsztynie Harcerska Organizacja Podziemna „Iskra” (HOP „Iskra”), Zbrojna Organizacja „Sokół”, czy też Tajny Związek Patriotów Polskich z Kętrzyna.

16 lutego 1946 roku dochodzi do bitwy pod Gajrowskimi w powiecie giżyckim. W wyniku obławy grupy operacyjnej NKWD-UB-MO w okolicy wsi, została rozbita III Brygada Wileńska NZW, licząca ok. 180 żołnierzy. W walce zginęło oraz zostało zamordowanych 16-22 partyzantów, dwóch aresztowano. Po stronie NKWD odnotowano 2 zabitych funkcjonariuszy.

15 lutego 2015 r. w przededniu 69. rocznicy bitwy pod Gajrowskimi, w Orłowie (gmina Wydmyny, powiat giżycki) odbyły się uroczystości pogrzebowe ekshumowanych żołnierzy 3. Brygady Wileńskiej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego.

Polecamy serdecznie do obejrzenia materiały IPN

„Żołnierze Wyklęci” Mazowsza i Mazur 1944 - 1956 / Henryk Wieliczko „Lufa”

<https://podziemiezbrojne.ipn.gov.pl/zol/teksty-histeryczne/91740,Zolnierze-Wykleci-Mazowska-i-Mazur-1944-1956-Henryk-Wieliczko-Lufa.html>

Obława Augustowska – największa zbrodnia na Polakach po II wojnie światowej

Fragment tekstu autorstwa Marcina Markiewicza pt. „Wyzwolenie czy okupacja?”, opublikowanego w 2016 r. albumie „Nowe zniewolenie. Obława Augustowska. Lipiec 1945” przez białostocki oddział IPN.

Najbardziej tragiczną odstoną działań NKWD w Polsce była Obława Augustowska. Celem tej operacji było rozbitcie oddziałów partyzanckich operujących na pograniczu polsko-litewskim – w Puszczy Augustowskiej i na terenach do niej przyległych.

Zarówno powiat suwalski, jak i augustowski po opuszczeniu przez frontowe wojska Armii Czerwonej w styczniu 1945 r. zostały praktycznie opanowane przez podziemie niepodległościowe. Partyzantka zwalczała terenowe agendy nowej władzy i komunistyczny aparat represji. W powiecie suwalskim do końca maja 1945 r. rozbito siedemnaście z osiemnastu posterunków MO, z czternastu zarządów gmin – działały tylko dwa. Rosyjski badacz Nikita Pietrow sugeruje, że – oprócz wzmożonej aktywności podziemia – przyczyną sowieckiej operacji mogło być zabezpieczenie przejazdu Józefa Stalina na konferencję w Poczdamie. Podjęto wówczas bezprecedensowe środki ostrożności – na terytorium Polski każdy kilometr torów był strzeżony przez ośmiu, dziesięciu żołnierzy Wojsk Wewnętrznych NKWD.

Obława Augustowska została przeprowadzona siłami 50. armii 3. Frontu Białoruskiego oraz 62 Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD. Akcją dowodzili: Zastępca Szefa Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz gen. major Iwan Gorgonow oraz Szef Zarządu Kontrwywiadu 3. Frontu Białoruskiego gen. porucznik Paweł Zielenin. W operacji brali udział również funkcjonariusze lokalnych struktur polskiego komunistycznego aparatu bezpieczeństwa i milicji oraz ich tajni współpracownicy. Ponadto w powiecie suwalskim zaangażowane zostały dwie kompanie 1. Praskiego Pułku Piechoty WP.

Między 12 a 19 lipca 1945 r. oddziały sowieckie przeprowadziły szereg lokalnych operacji, podczas których zatrzymywano zarówno ludzi podejrzanym o kontakty z partyzantką niepodległościową, jak również

osoby zupełnie przypadkowe, przebywające jedynie poza swoim miejscem zamieszkania. Sposoby i okoliczności aresztowania poszczególnych osób były różne – w domach, na drogach, w pracy, na polach, niekiedy otaczano całe wsie. W Jaziewie zwołano wiejskie zebranie, a następnie zatrzymano wszystkich jego uczestników. Kilkudziesięciu partyzantów dostało się w ręce NKWD po bitwie nad jeziorem Brożane.

21 lipca 1945 r. Szef Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz Wiktor Abakumow informował ludowego komisarza spraw wewnętrznych Ławrientija Berię, że podczas obławy zatrzymano 7049 osób, z których po przesłuchaniu (tzw. filtracji) 5115 zostało wypuszczonych. Aresztowanych Litwinów przekazano organom NKWD LSRS. 592 Polaków nigdy nie wróciło do domów – zostali zamordowani i pochowani w nieznanym miejscu.

Chociaż rozstrzeliwania podczas podobnych operacji czekistowsko-wojskowych były normalną praktyką, to liczba eksterminowanych osób czyni z Obławy Augustowskiej największą masową zbrodnię, popełnioną na cywilach w Europie między zakończeniem II wojny światowej a wojną w byłej Jugosławii w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Do dziś nie udało się ustalić miejsca spoczynku ofiar tej zbrodni.

Riža -
M.P. 10. VI. 1948r

Opis

"A.B.C"

1544

"Biała Lista"

Spis aresztowanych przez st. sowieckie, lub USSR żołnierzy i członków P.K.,
którzy dotychczas nie powrócili.

Imię i nazwisko	Miejsce zamieszkania	data urodzenia	Pseudonim	Funkcja	Data (data planu) do repatriacji P.K.	stopień wojskowy lub uł. rangi	Stosunek do wojska lub do P.K.
Henryk Jęjer	Strzelowizna	1928r	Jałowiec	Strzelec	1944r.	Przedpob. Strzel.	16. VII. 45r.
Stanisław Jętko	"	1927	Jęz	"	1945r.	Przedpob. Strzel.	16. VIII. 45r.
Kazimierz Jętko	"	1924	Jęruk	"	1943	Przedpob. Strzel.	17. VIII. 45r.
Janusz Jętko	Łódź	1905	"	Łucznik	1944	Przedpob. Strzel.	16. VII. 45r.
Fiecko	Jętki-Las	1917	"Hosko"	Strzel.	1944	Przedpob. Strzel.	17. VIII. 45r.
Janina Fiecko	Jętki-Las	1932	"Lana"	"	1942	"	19. VII. 45r.
Janina Fiecko	Jętki-Las	1921	"Kawoń"	"	1942	"	19. VII. 45r.
Bożena Fiecko	Pedziński-Las	1921	"Lesze"	"	1943	"	19. VII. 45r.
Władysław Fiecko	Pedziński-Las	1919	"Jętko"	"	1943	"	19. VII. 45r.
Janina Fiecko	Pedziński-Las	1906	"Cietak"	"	1941	Kapral	19. VII. 45r.
Janina Fiecko	Pedziński-Las	1902	"Brona"	"	1943	Strzel.	19. VII. 45r.
Janina Fiecko	Pedziński-Las	1908	"?"	Łucznik	"?"	Strzel.	19. VII. 45r.
Janina Fiecko	Podmachocze	1927	"Yret"	Strzel.	1943	Przedpob.	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Podmachocze	1923	"Kozłuk"	"	1942	"	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Podmachocze	1915	"Kotłusz"	"	1940	"	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Podmachocze	1915	"Ząbek"	Strzelec	1941	Kapral	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Podmachocze	1900	"Kocina"	Komand. obozu	1940	Przedpob.	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Yporski-Las	1909	"Zubr"	Strzelec obozu	1941	pluton.	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Yporski-Las	1915	"Zajze"	Strzelec	1941	Kapral	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Pedziński-Las	1907	"Jętko"	Strzel.	1944	Przedpob.	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Yporski-Las	1904	"?"	Strzel.	1943	Strzel.	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Yporski-Las	1915	"Kisiel"	Strzel.	1944r.	Strzel.	20. VII. 45r.
Janina Fiecko	Yporski-Las	1925	"Myska"	Strzel.	1942r.	Strzel.	20. VII. 45r.

Штаб - Белорусского фронта
Получено 8.8. 1945 г.
Вход. № 011888.

239
Серия 239
Экз. 7

НАЧАЛЬНИКУ ШТАБА 3 БЕЛОРУССКОГО ФРОНТА

СВЕДЕНИЯ

о количестве задержанных лиц и выявленных бандитов войсками 50 армии за период с 12 по 22.7.45.

1. Всего задержано - 5696 человек.
2. Из них выявлено: бандитов и их пособников - 611 человек, в том числе: командир отряда "Гром", он-же зам. начальника резерва Августовского обвода, командиров рот - 4, командиров взводов - 3, командиров отделений - 5, агентов связников - 15, рядовых бандитов - 504, пособников бандитов - 72, содержателей явочных квартир - 4, агентов гестапо - 3,
3. Повернется в органах "СМЕРШ" - 560 человек.

П А Н К О В

С телеграфной ленты верно:

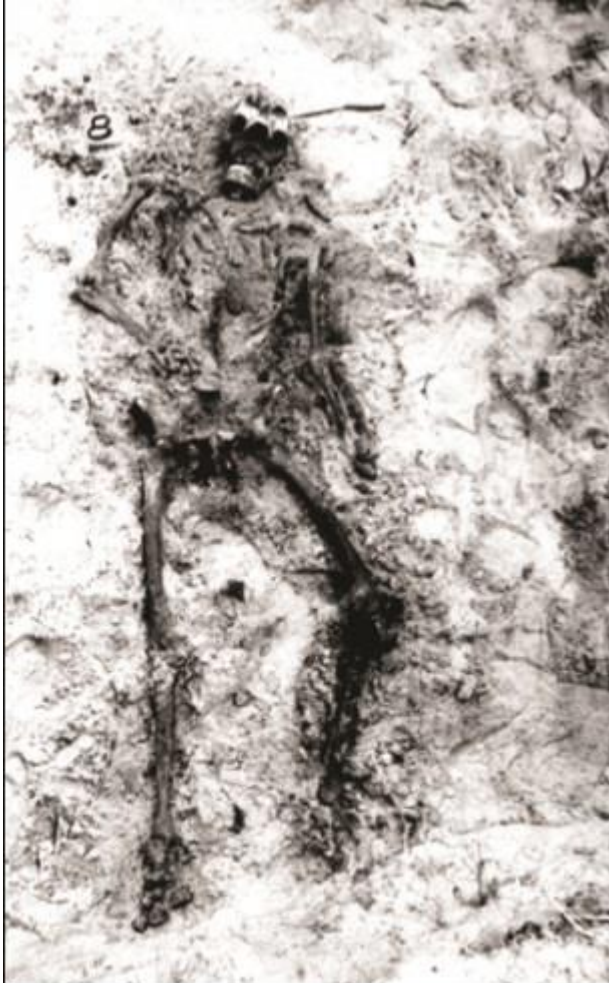
М А И О Р

Ойрени (Стрелков)

Телеграфная лента и два экз. комиссии

отп. 4 экз.
печ. дг
24.7.45.

ст-о Ойрени (стрелков)
ст-а Ойрени (машинист)

В Сувалон через Родно. 28
12/11 45 24⁰⁰/_{час.}

Полковнику Гирееву
капитану Тентовскому.

Меморандум.

Донесим, что операция по проческе территории Сувальской уезда начата 12/11 45, которая будет продолжаться примерно 4-5 дней т.е. до окончания.

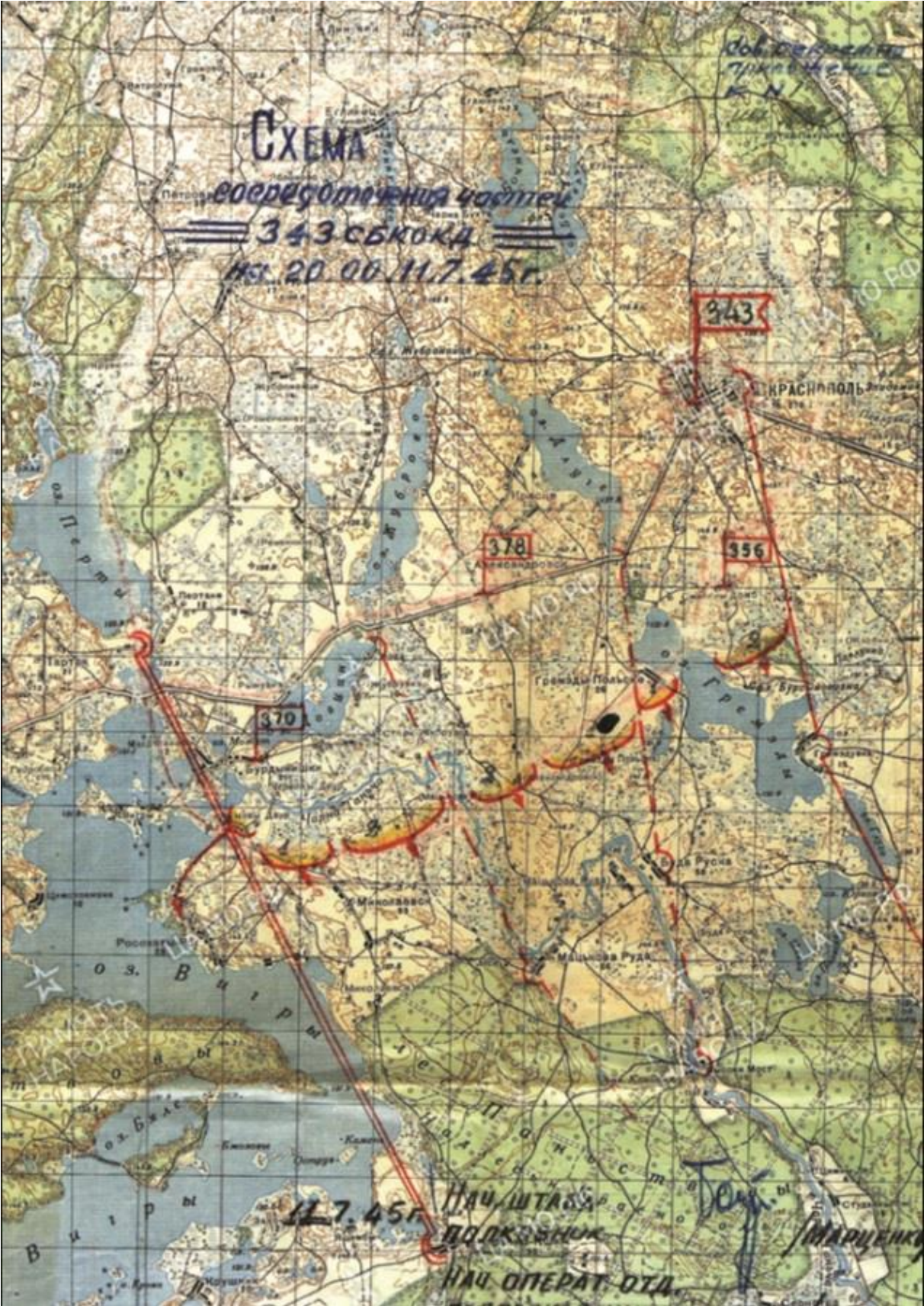
О результатах сообщим докладной запиской. Прибывшая с Белостока рота дивизии Костюшки Польских войск нами используется так же, по вытолкению поставленной задачи в работе по Сувальскому уезду.

11/11 45. капитан Армишев находится в районе местечка Сейны Сувальской уезда где принимает участие в проводимой операции.

Крому Армишева не звать, а оставить на месте в Сувальском уезде, своим заместителем. Крому Вашего указания.

Майор В. Раменко.
Подпоруч. Мосаковичи.

LIST GOŃCZY

GRABOWSKI Stanisław

ps. „W i a r u s”

zam. we wsi Grabowo-Stare gm. Zawady pow. Łomża, obecnie bez stałego miejsca zamieszkania działając celem przysporzenia sobie korzyści materialnych, pod płaszczykiem obłudnych haseł politycznych, dokonał całego szeregu bestialskich morderstw i rabunków na ludności cywilnej, między innymi zamordował:

- 1) Starostę pow. Łomża ŻEGLICKIEGO
- 2) Przewod. Pow. Rady Narod. TONSKIEGO
- 3) KORZYCKA zam. we wsi Łopuchowo i wielu innych obywateli.

W obecną ukrywa się przed wymiarem sprawiedliwości i obowiązkiem każdego uczciwego obywatela jest dopomoć w jego schwytaniu w imię spokojnej i uczciwej pracy całego naszego Społeczeństwa. Każdy obywatel, który zna względnie dowie się o miejscu przebywania wymienionego bandyty, powinien natychmiast zawiadomić najbliższą jednostkę Organów Bezpieczeństwa Milicji Obywatelskiej względnie grupę Wojska Polskiego znajdującą się w pobliżu.

Nazwisko zawiadamiającego nie będzie ujawnione.

Za dostarczenie wspomnianej wiadomości władze wyznaczyły nagrodę w wysokości:

20.000 zł.

KOMENDANT M.O.
WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKIEGO
(-) Sikora, mjr.

Stowarzyszenie Historyczne
im. 5 Wileńskiej Brygady AK